

Tillæg til Vore Kirkegårde bind 19 nr. 6

Foreningen for kirkegårdskultur

Generalforsamling

Den på tillægsside 33 indvarslede, ordinære generalforsamling udvikledes på en udmærket måde og under gunstige vejrforhold, omend der inde var lidt koldt.

Efter formandens velkomst valgtes provst *Jens Petersen* som dirigent, og i sin beretning dvælede stiftsprovst *Carl Bay* navnlig ved det gunstige resultat af foreningens forlagsvirksomhed og planerne om at udgive den af samarbejdsudvalget udarbejdede betænkning om kirkegårdenes forhold, hvilket der var almindelig tilslutning til, således at Ffk. stiller indtil kr. 3.000 til rådighed og søger resten af summen fremskaffet ved legater. For regnskaberne (se tillægssiden) gaves decharge, og budgettet vedtoges enstemmigt med forhøjelse af kontingentet til fællesrådet for havekultur og landskabsgartneri, ligesom valgene var genvalg. Til ny revisor valgtes dog stenhuggermester *Viktor Grebe* og til revisorsuppleant inspektør *A. Hilsøe*.

Næste års mødested skulle være Århus stift (Randers). Under „eventuelt“ udspandt der sig en livlig diskussion om beregningsmåden for kirkegårdstaxter, hækklipningens resultater og andre praktiske kirkegårdsspørgsmål.

Efter generalforsamlingen, der iøvrigt havde samlet langt flere deltagere end sædvanligt, foretog man en excursion til kirker og kirkegårde i by og på land. På Ærøskøbing Ny kirkegård forklarede provst *J. Petersen* noget om det omstridte projekt — i Bregninge udlagde sognepræsten elskværdigst altertavlens fine tale, i Rise extemporerede provst *J. Exner* på stående fod over denne kirkes altertavle i Fyns stifts længste landsbykirke, ligesom man beundrede både *Hammerichs* buste af provst *Tholle* ved siden af den middelalderlige Munkeport samt den gamle kirkelade og middelalderlige fæstningsagtige mur, — og endelig berettede fru *Reimer* i Marstal skipperkirke med sædvanlig tungfærdighed om denne kirke, og man studerede den nyligt udførte regulering af kirkegården samt monumentpladsen med de særprægede gravmæler i træ og sten. Fra lande- og biveje havde selskabet lejlighed til at nyde det storslåede og særprægede landskab med de styrede piletræer og tavlede marker, mens Voderup klinger desværre på grund af gårsdagens regn måtte udgå af programmet. Formentlig nåede også de fleste at beundre *Hammerichs*

hus med de exclusive samlinger, idet ejeren elskværdigst holdt åbent på noget ekstraordinære tidspunkter.

Årsregnskab 1. 4. 1956—31. 3. 1957

Indtægter:

Kassebeholdning pr. 1/4 1956	1.451,63
Kontingenter	8.267,76
Tilskud:	
Kirkeministeriet	1.000,00
Landbrugslotteriet	1.000,00
Renter	36,15
	<hr/>
	11.755,54

Udgifter:

Kontor	1.595,23
Vore Kirkegårde	5.924,50
Møder og foredrag	2.972,85
Diverse	280,75
Kassebeholdning pr. 31/3 1957.....	982,21
	<hr/>
	11.755,54

Horsens den 3. april 1957.

Volmer Rud Nielsen.

Regnskabet er gennemgået efter kassebog og bilag, og der er intet fundet at bemærke.

Kbh. Vestre kirkegård, 27/5 1957.

A. Falmer-Nielsen.

Viborg kirkegård, 3/6 1957.

Chr. Andersen.

Dødsfald

Den 20/5 døde fabrikant *Poul Damgaard* kun 47 år gammel, indehaver af firmaet Gartek. Firmaet interesserede sig ikke mindst for de tekniske ting, der bruges i kirkegårdenes drift, og *Damgaard* formede ved sin snille meget anvendelige og nyttige brugsgenstande som skilte, redskaber i den biologiske ukrudtsbekæmpelse, katafalkvogne m. v.

Den 27/5 1957 avgik inspektøren ved Assistens kirkegård i København, *Axel Christensen*, ved døden. Han var født 10/9 1891 i Slagelse og havde været ansat ved Københavns begravelsesvæsen siden 1916 — dels først på Vestre, senere som bestyrer af Brønshøj, en tid som overgartner på Bispebjerg og sidst som inspektør på ovennævnte kirkegård. Han havde tidligere skrevet artikler i VK., og vi har liggende endnu en sådan fra hans hånd, — den vil altså desværre blive brugt *post mortem*.

Guds fred med vore døde.

Kirkegårds møder

Den 24/5 holdt på Frederiksberg rådhus lektor, akademigartner *Georg Georgsen* som led i et byplankursus foredrag om kirkegårdenes problemer, — det var især bygget over det stof, der er indsamlet af det for 4—5 år siden nedsatte samarbejdsudvalg med provst *J. Exner* som formand. Dette materiale ventes i henhold til det foran anførte udsendt på Foreningen for kirkegårdskulturs forlag.

Arbeitsgemeinschaft Friedhof und Denkmal e. V. holdt møde den 4.—7. juni i Bremen med excursionser til seværdige kirkegårde og havekunstneriske foredrag om kirkegården på landet, gravbeplantning m. m.

Föreningen Sveriges Kyrkogårdsföreståndare, der har indkaldt til årets kongres i Skellefteå 16.—18. juli, har på programmet bl. a. foredrag om skovkirkegårde og byplanemner, maskindemonstrationer og studietur til stedets og omegnens kirkegårde m. m.

Foreningen af kirkegårdsinspektører m. v. i Danmark samler medlemmer og særligt indbudte på Hinds Gaul 1.—4. sept. Program er endnu ikke modtaget, men det vides, at een af dagene er helliget redskabsdemonstrationer, og at kirkeministeren ventes at komme til mødet.

Radioforedrag

På grundlovsdagen holdt kontorchef *Poul Reitzel* i eftermiddagsprogrammet foredrag om „Forglemte kirkegårde“, d. v. s. kirkegårde fra pestens tid.

Et godt valg

var det, da dansk ligbrændingsforening i juni på sit repræsentantskabsmøde kårede fhv. overborgmester *H. P. Sørensen* til foreningens formand.

Kunstakademiets udvalg for havekunst

har publiceret, at det 10. kursus for havearkitekter finder sted i Göteborg fra 9. til 11. august, og at emnet er egnsplanlægning i almindelighed og med europæisk perspektiv samt naturfredning. Nærmere program vil kunne fås hos udvalget, Tordenskjoldsgade 3, København K.

Fra danske dagblade

1 $\frac{1}{2}$ 1957 Helsingør Soc. Dem.: Ny afdeling til kr. 3.000,— på Hillerød kgd.

1 $\frac{1}{2}$ Løgstør avis: der er givet tilladelse til udv. af Løgstør kgd., og der søges lån til realiseringen.

2 $\frac{2}{3}$ Vendsyssel Tid.: Den ny kgd. i Bangsbostrand er projekteret til at koste 200.000 kr., og den skulle kunne indvies om et år.

2 $\frac{2}{3}$ Frit Folk: Der har været licitation over udv. af Østved kgd., og der kom 7 tilbud.

2 $\frac{2}{3}$ Fr.borg Amts Avis: De dyre kirkegårde. (*Mr. graa*).

2 $\frac{2}{3}$ Sorø Amtstid.: Ny urnehave på St. Peders i Slagelse.

2 $\frac{2}{3}$ Fr.borg Amts Avis: Skovvejens kgd. i Ballerup udvides mod øst med 30.000 m².

2 $\frac{2}{3}$ Vendsyssel Tid.: Planen om urnehave på Trutbakken i Hjørring opgivet efter modstand i kirkeministeriet.

2 $\frac{2}{3}$ Nordsjæll. Venstrebl.: Kirkeministeriet har godkendt planen om kgd. ved Skansebakken i Hillerød.

3 $\frac{3}{4}$ Vestkysten: Varde ny kgd. er projekteret af havearkitekt *Sv. Åge Christiansen*.

$\frac{3}{4}$ Horsens Folkebl.: Skovkgd. anlægges i Horsens (insp. *V. Rud Nielsen*).

2 $\frac{3}{4}$ Vendsyssel Tid.: Den ny kgd. i Jerslev indvies i morgen af pastor *Lygaard Sørensen*.

2 $\frac{3}{4}$ Skive Folkebl. Udv. af Lem kgd. er påbegyndt.

2 $\frac{3}{4}$ Socialdemokraten: Forslag om kr. 207.000 til folkebygning og 112.000 til fællesgrav henholdsvis på Sundby og Bispebjerg kgd. (se VK 16 s. 94—96).

3 $\frac{3}{4}$ Fr.borg Amts Avis: Tibirke kgd. udvides (havearkitekt *Johannes Tholle*).

$\frac{7}{8}$ Sønderjyden: Sønderborg må ha en kgd. på sundevedsiden.

$\frac{7}{8}$ Loll. Tid.: Nakskov kommune køber Nakskov Gamle (nedlagte) kgd.

$\frac{8}{8}$ Holbæk Amtstid.: Tveje-Merløse kgd. er udvidet og omlagt (insp. *Ørsted-Hansen*).

1 $\frac{1}{8}$ Vendsyssels Tid.: Urnehaven på Trutbakken i Hjørring anlægges alligevel (landinsp. *Boe*, insp. *Haumann*).

2 $\frac{5}{8}$ Fr.havns Avis: Uæstetisk og livsfarligt projekt i Bangsbostrand (*Trap*).

2 $\frac{5}{8}$ Fr.borg Amts Avis: Slangerup kgd. udv. med 3 tdr. l.

3 $\frac{1}{8}$ Vendsyssel Tid.: Kgds-sp. i Bangsbostrand (*F. Erlendsson*).

3 $\frac{1}{8}$ Skive Folkebl.: Udv. af Skive kgd., indviet af provst *Johs. Hansen* (havearkitekt, professor *C. Th. Sørensen*, entreprenør *Peter Sørensen*, kirkegårdsgt. *Tybjerg*). Den rummer ca. 1200 kistepladser.

$\frac{1}{8}$ Vendsyssel Tid.: Kgds.-sagen i Bangsbostrand. Fem spørgsmål til læge *F. Erlendsson* (*Kr. Sommer*).

$\frac{3}{8}$ Vendsyssel Tid.: Kgds.-sagen i Bangsbostrand (*Erlendsson*).

$\frac{4}{8}$ Ny Dag: Udv. af Gedser kgd.

1/8 Fr.havns Avis: Kgd.s-projektet i Bangsbostrand.
 7/8 Vendsyssel Tid.: Endnu flere avsluttende bemerkninger om Bangsbostrand kgd. (*Erlendsson*).
 3/8 Ekstrabl.: Den ny kgd. i Glostrup færdig, — koster 1 1/4 million kr. (insp. *S. Hansen* og ark. *M. Brüel*).
 12/8 Ærø Avis m. fl.: Ffk.s årsmøde.
 14/8 Fåborg Amtstid.: Betænkning om kgd.s forhold fremkommer.
 14/8 Møns Dagbl.: Drøftelse af visse arbejder på Stege kgd.
 18/8 Viborg Stifts Folkebl.: Kgd.s-udv. i Vium er snart færdig (entreprenør *Karl Svenningsen*, Bjerringbro, gartner *Chr. Vistisen*, Vium).
 18/8 Ny Dag: Nakskov annexkirkegård har kostet k. 277.194 kr. (havearkitekt *Johannes Tholle*, entreprenør *G. M. Rasmussen*, anlægsgartner *Verner Jensen*).
 24/8 Fr.havns Avis: Naturligvis opgiver vi ikke projektet (Bangsbostrand kgd., — *Trap*).
 26/8 Randers Dagbl.: Bregnet kgd. udvides mod syd med 500 gravpl. (insp. *V. Rud Nielsen*).
 28/8 Berl. Tid.: Biskop *Høgsbro* udtaler, at „det må overvejes, om ikke de to byers kirkegårds-væsener (Nykøbing F. og Nakskov) bør være kommunale“ under hensyn til deres kirkegårds-udgifter.
 29/8 Aarhus Amtstid.: Linå kgd.udvidelse godkendt af sognerådet (havearkitekt *Johannes Tholle*).
 1/8 Silkeborg Avis: I dag indvies Vinderslev kgd.s udv. af provst *Anker Jeppesen* og valgmenighedspræst *Sv. Aa. Kampp*. Den er på 5100 m² og rummer 300 gravpladser (havearkitekt *Johannes Tholle*, gartner *J. Fr. Kjeldsen* m. fl.).

Fra norske dagblade

29/8 Nordlys: Måselv utv. kgd.
 27/8 Harstad Tid.: Heldig løsning for utv. av Harstad gravlund.
 27/8 Haugesunds Dagbl.: Ny kgd. i Insland skal opparbeidast.
 2/8 Sogn Folkebl.: Kgd.sområdet på Tangen vert utvida.
 3/8 Porsgrund Dagbl.: Får Brevik kgd. i Eidanger?
 3/8 Romerike: Ullansaker kgd.
 3/8 Gula Tidend: Fjell vøler og utv. kgd.
 7/8 Stavanger Aftenbl.: Reguleringsplanen for Høyland kgd.
 8/8 Varden: Lunde kgd. i Skien legges ut til friareal for byjubileet?
 12/8 Sunnmøringen: Kgd. i Norddal.

14/8 Romsdal-posten: Planer om utv. av kgd. på Tustna.
 15/8 Fridagsposten: Florø kgd. må utvidast.
 16/8 Bergens Tid.: Kgd. på Nesheim skal planerest og tilsås for kr. 500,00.
 19/8 Follo: Forestående utv. av Ås kgd.
 20/8 Glåmdalen: Stor utv. av Vinger kgd. vil komme på over en halv mill. kr.
 2/8 Aftenposten: Arbeidet på Oslos nye krematorium påbegynnes i år.
 9/8 Demokraten: Glemmen gravlund foran store utv. Tomten sprenges ut for det interkommunale krematorium.
 9/8 Romerikes bl.: Planer om at utv. kgd. i Heni.
 7/8 Adresseavisen: Utv. av kgd. i Melhus.
 8/8 Rjukan Dagbl.: Urnelunden i Rjukan tas i bruk i sommer. Ny gravlund ved Dal kirke.
 8/8 Levanger Avis: Hagearkitekt bør legge plan for kgd. i Levanger.
 8/8 Harkmark kgd. skal pusses opp. Det skal ske ved dugnad og arb.tas i tre etapper.
 9/8 Kragerø Blad: Vedligeholdet av den kgl. kgd. overtas af parkvesenet.
 10/8 Karmoybladet: Vøling av Åkra kgd.
 11/8 Fr.stad Bl.: Utv. av Glemmen gravlund vedtatt (kr. 143,500).
 15/8 Haugesunds avis: Bømlo kjøper tuft til ny gravplass i Espevær.
 15/8 Åndalsness avis: Åndalsness gravlund skal utv. ytterligere.
 24/8 Tønsberg Blad: Andebu kgd. må utv. snarst muligt.
 7/8 Drammens Tid.: Flere alternativer for ny kgd. i Sande.
 8/8 Oppland Arbeiderbl.: Skude kgd. skal utv.

Fra tidsskrifterne

Dansk Vejtidskrift 34 nr. 5: Tællende og talende stene ved vej og sti (bl. a. kirkegårdsdiger, — havearkitekt *Johannes Tholle*).

Der Naturstein nr. 4: Vom Friedhof Bodenheim bei Mainz. Friedhof und Grabmal als christliche Aufgabe (*Werner Thust*). — Nr. 5: Friedhof und Grabmal... (fortsat). — Nr. 6: Das Grabmalschau in Köln m. m.

Det ny Radioblad 5/4: Kgd. midt i fabrikk (jødekgd. i Fredericia).

Deutsche Friedhofskultur nr. 3: Friedhofsverwalter als Unternehmer oder als Angestellter? Über allem aber steht der Baum. Jüdische Friedhöfe in Köln (*Brigitte Tomaszewski*). Grünfläche an der Einiegunghalle auf dem Ostfriedhof in Köln-Deilbrück (*Artur Prasser*). Auf Grüberpfader bis nach Tobruk. Heimführung deutscher Kriegstoter aus Frankreich. — Nr. 4: Der Friedhofsverwalter wurde nicht ge-

fragt, Ein Kapellen-schema. Auch auf unseren Friedhöfen haben sie ein dauerndes Ruherecht. Friedhof an Bergischen Waldhängen. Vom der Harmonie Grabmalarchitektur und Pflanze (*Eduard Walter*). Friedhofsordnung und nochmal Friedhofsordnung. Erweiterung des Friedhofs „Auf der Löh“ in Viersen (*Herbert Grünewald*). Die Unkrautbekämpfung, m. m. — Nr. 5: Die Friedhof im Rahmen der Bundesgartenschau. Friedhofsberatung, Wege und Ziel (*Heribert Calleen*) m. m.

Garten und Landschaft nr. 5: Auf neuen Wege bei der Gestaltung von Gedächtnisstätten für die Gefallenen des letzten Weltkrieges (*Karl Ludwig Rose*). Regierungserlass zur Gestaltung der Ehrenmale für die Gefallenen. Der neue Hauptfriedhof der Stadt Aschaffenburg (*Hellmut Schildt*). Können historische Beispiele des Totenkultes als Vorbilder für unsere Friedhöfe dienen? (*Artur Prasser*).

Havekunst nr. 2: St. Botvids begravningsplats, Huddinge (Sverige, trädgårdsark. *Sven A. Hermelin*). Zürich-Rehalp kirkegård (*Georg Georgsen*).

Ignis nr. 3. Om upplåtelse av jordfästningskapell och krematorium. Invigningen av begravningsplats med urnlunder och klocktorn i Huddinge (*O. C.*). Det 3000 år gamla gravhuset vid Grünhof-Tesperhude. Tak vid inv. av Huddinge nya begravningsplats... (*Carl Fromén*). Nya svenska urnor. Nya kyrkogården i Ängelholm (*Tage Møller*). — Nr. 4: Tak vid Gudmundrå kapellkrematoriums återinvigning (*Georg Dynesius*). Gudmundrå (Kramfors) krematoriums restaurering (*William Tjerneld*). Återinvigningen av krematoriet i Kramfors (*O. Ö.*) — Nr. 5: Efter sjuttiofem år. Krematoriebyggnadens typutveckling i Sverige (*Sv. Ivar Lind*). Internationell samverkan för eldbeg. (*Nils Lønberg*) Eldbeg. teknikens utveckling i Sverige (*Kurt Jean-son*). Hür Sveriges krematorier blivit invigda. — Nr. 6: Malmö krematorium 25 år (*Henry Lingby*). Udstilling i Roskilde (*Georg Wahrén*) m. m.

Kriegsgräberfürsorge nr. 2: Flucht mit 15.000 Grabmeldungen (*Fritz Debus*). Endlich ein Ritz in der Maur des Schweigens? Nach vierzehn Jahren um Grabe ihres Jungen (*Karlheinz Leppin*). Ehrenstätte El Alamein fast vollendet. Der Kriegstod in anderer Sicht? — Nr. 3: Kriegsgräberfürsorge auch in Südwestafrika. Andilly wird grösste Ehrenstätte des zweiten Weltkrieges in Frankreich. Deutsche Soldatenfriedhöfe am Gardasee und auf Sizilien m. m.

Kunst und Stein 1956 nr. 1: Friedhof-Gestaltung. — Nr. 6: Der Stein und seine Bearbeitung beim Grabmal (*Richard Brun*). — Nr. 9: Stein

und Pflanze im Friedhof. Gedanken zur Ausgestaltung ländlicher Friedhöfe. — Nr. 11: Der Tod ist Verschulung in der Sieg (*Max Schoch Fehrltorf*). Der Friedhofgestaltung aus dem Blickwinkel des Bildhauers. 1957 nr. 1: Grabmalgestaltung und Arbeitstechnik. — Nr. 4: Friedhof- und Grabmalgestaltung (*G. Halder*). Die Totempfähle der Tsimshian-Indianer.

Menighedsrådenes blad nr. 3: En sag om gravstedslægater. Om frilægning af kirker (*Aage Schousgaard*).

Steinmetz und Steinbildhauer nr. 4: Grabmale aus Wunsch der Auftraggeber. — Nr. 6: Granit und seine vielseitige Verwendung... Grabmale aus Naturstein.

Pharos nr. 2: Two new crematoria opened. The cremation act 1902. Cremation architecture.

Vår Kirke ½: Bedre gravplasser (kgds.konsulent *Karen Reistad*).

Viola nr. 16: Kyrkogårdsskötsel på programmet vid fruktodlarstamman i Urshult.

Vor Viden nr. 9 (191): Faraos gravskibe, 2 (*Carl Sølvér*).

Fra det faglige bogmarked

Föreningen Sveriges Kyrkogårdsföreståndare. Handlingar från kongressen i Trollhättan 7—9 aug. 1956. Fol. 42 s. + 6 bilag.

I sædvanlig mønstergyldig typografi og text er udsendt denne fyldige dupliserede beretning, der foruden at give underretning om, hvad der sker på en sådan kongres også yder sit betydelige bidrag til lokal kirkegårdshistorie og i nærværende tillige betydelige bidrag til belysning af den svenske kirkegårdslovgivning, som p. t. er på dagsordenen i politiske kredse.

Norsk kremationsforening. Årsberetning 1956. Fol. 9. s. maskinskr.

Af beretningen fremgår det, at kremationsprocenten for hele landet ligger på 18,2, men i en by som Hamar er den ikke mindre end 81,4, altså langt højere end nogen dansk by kan præstere. I fællesgraven på Vestre i Oslo er ialt nedsat 2340 asker.

Arbeitsgemeinschaft Friedhof und Denkmal. Arg. 2 hefte 1—4, januar—april 1957. De nyttige småhefter indeholder artikler om landsbykirkegårde og gravhøje samt soldatermindesmærker der, — om naturfredningsforhold og gravstedsordning o. s. v.

Haveplanternes Sygdomme ved Dahl, Stapel og Weber. Alm. d. gartnerf.s forlag. 14. udg., 8°, 282 s. kr. 14,75.

Denne udmærkede hjælper i sygdomsbekæmpelse på den grønne arena hedder populært

„den grønne bog“ og er nu trykt i næsten 100.000 expl. I den ny udgave er ny bekæmpelsesmidler, flere planter og flere sygdomme taget med, og når man ved, hvilke ændringer der er sket i praxis som følge af de videnskabelige fremskridt og erfaringerne, har dette været nødvendigt. Det er en ganske udmærket bog, og den er let at slå op i og finde sig tilrette med.

Paulhans Peters: Blumenfenster. 4°, 96 s., Callwey, München 1957. DM. 12,50.

Blomster i vinduerne er ikke længer bare en privatsag, men heldigvis også stærkt brugt i venteværelser, haller, ceremonirum, kapeller etc. og derfor også noget, der angår kirkegårdsfolk. I denne nydelige bog er der redegjort for principper og praxis og bragt mange gode illustrationer til støtte for teksten.

Dansk Ligbrændingsforening. Beretning for året 1956. 8°, 78 s. Kbh. 1957. Foruden nekrolog over de 3 spidser indenfor bevægelsens nordiske arbejde, der er avgået ved døden, er der en artikel om de 75 år, foreningen har virket. I årsberetningen noteres det, at England nu står højest med en brændingsprocent på 26,27, mens Danmark må nøjes med 25,9, hvilket sidste dog er en stigning fra forrige år på 0,6 %. Der bebudes en artikel om urnehaver til næste år.

Das Grabmal. 4°, 20 s. upag. Verband Schweiz Bildhauer- und Steinmetzmeister. Zürich u. å.

Et nydeligt hefte med talrige fortrinligt reproducerede illustrationer af gravmæler, som er udført af medlemmer af udgiverforbundet, og som har fået kvalitetstegn for godt arbejde, — ikke for at man skal kopiere dem, men for at de kan virke ansporende. Selv om nogle af eksemplerne vel nok virker overlæssede, giver til gengæld de fleste vidnesbyrd om, at der ligger store muligheder *også* i den individuelle gravsten, der underordnes en helheds disciplin.

Walter Kiewert: Der schöne Brünne. 4°, 150 s. Verlag der Kunst, Dresden 1956.

Med allerhøjeste tilladelse fra forlagsvæsenet i den østtyske republik foreligger dette nydelige værk om brønde, fontæner og springvand i en text og 150 illustrationer, visende ligeså mange motiver fra det gamle Italien, gamle og unge Tyskland, Øst- og Frankrig, — men ingen af *Milles* eller *Viegeleys* eller *Bundgaards* nordiske. Der begyndes i Rom og slutes i Berlin, og selv om de fleste accepterer gade- og bymotiver, kigger vi dog også ind i nogle parker. Billederne er hovedsagen, og de er godt optaget, — dog ville hovedmotiverne have stået klarere ved en sløring af baggrundene.

Schulen im Grün. 4°, 90 s., Callhey, München 1956. DM. 9,80. Som det første hefte i en række

fra Deutsche Gesellschaft für Gartenkunst und Landschaftspflege er ved redaktøren af tidskriftet *Garten und Landschaft*, frk. *Gerda Gollwitzer*, udsendt dette smukke hefte om skolen i det grønne. Hvor ville det have glædet vor landsmand, *Jens Jensen*, i USA, om han havde opnået at se, hvordan de ideer, han for mere end en menneskealder fremsatte, er blevet knæsat. I en række indledende artikler behandles problemet fra en arkitekts, en hygiejnikers og en pædagogs side, og i efterfølgende afsnit fortælles om folkeskolerne på landet, i byerne, højere skoler, erhvervsskoler m. m. Teksten støttes udmærket både af planer og fotogengivelser, der siger, at i det grønne har skolen sejret.

Ronald J. Morling: Trees in Towns. 8°, 80 s., The Estates Gazette, Ltd., London 1954. 7/6 d.

Dette er en nyttig og praktisk lille bog om træer i byerne. Ganske vist tager den naturligvis først og fremmest hensyn til britiske forhold (lovgivning, røgplage m. m.), men nogle forhold er dog de samme dér som hos os (skader fra træer og ansvar deroverfor), ligesom valget af træplanter, der kan tåle luften også på bykirkegårdene, ikke behøver at ligge helt ved siden af. Bogen supplerer på en udmærket måde de 2 af fællesrådet for havekultur og landskabsgartneri udgivne skrifter om vejtræer samt den af havearkitekt *Ingwesen*: Om byens træer (1956).

Lord Werulam og G. P. Youngman: Factory Gardens. 8°, 18 s. + forord og billeder. Industrial Welfare Society, Inc., London 1955. 2½ pence.

Det er en britisk fabriksejer og havearkitekt, der har slået sig sammen om at udgive denne pjece for medlemmer af det industrielle velfærdsselskab i London, og der behandles både småopgaver (som at pynte op med blomster i fabrikslokaler) og at indrette landskaber (parker) omkring fabriksbygningerne. Forfatterne tager praktisk på det og henviser til gode eksempler i de skandinaviske lande.

Sylvia Crowe: Tomorrow's Landscape. 8°, 208 s. The architectural press, London 1956. 21 s. Den kyndige havearkitekt behandler i denne fortrinlige bog landskabet, dets former og værdier (æstetisk og materialt) både det vilde landskab, kulturlandskabet, det bebyggede og det bymæssige, sådan som det må ses under britisk synsvinkel, og hun når at sige en mangfoldighed af gode og rigtige ting om landskabsplejens nødvendighed, nytte og metode. Hun kommer også ind på kirkegårdsspørgsmålet og udtaler derunder sin beundring for, hvad hun

har set i Skandinavien, f. ex. *Asplunds* stor-slæde landskab på skovkirkegården i Stockholm. Bogen har i høj grad bud til interesserede fagmænd også udenfor de britiske rigers grænser og er meget velskreven og indholdsrig.

Resolutioner m. m.

(fortsat fra pag. 40).

Ved sagens fremsendelse hertil har stiftsøvrigheden udtalt, at det er rigtigt, at afdøde P. P., der ved sin død var hjemmehørende i Kregme Sogn, med hensyn til erhvervelse af gravsted på Vinderød kirkegård må anses for udensognsboende, og at det — ikke mindst under hensyn til de noget komplicerede indbyrdes forhold mellem pastorats- og kommunegrænserne — efter stiftsøvrighedens foræning også er forståeligt, at sognepræsten, der ikke har været pligtig at foretage den omhandlede begravelse, har ment, at han og kirkebetjeningen var berettiget til at modtage vederlag for deres medvirken ved begravelsen.

Ifølge bestemmelsen i § 48 i lov om folkekirkens lønningsvæsen udenfor København og Frederiksberg m. m., hvorefter præster og kirkebetjente ikke må modtage vederlag for embedshandlinger, der udføres for beboere indenfor pastoratets eller i købstæder og landkommuner med flere pastorater indenfor den pågældende kommunes grænser, har sognepræsten og kirkebetjeningen imidlertid formentlig været uberettiget til at modtage vederlag, og det må efter stiftsøvrighedens formening i denne forbindelse antages at være uden betydning, at sognepræsten ikke har været pligtig til at foretage den omhandlede kirkelige handling, og at Kregme og Vinderød Sogne kun udgør dele af pastorater indenfor samme kommune.

I anledning heraf skal man meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at ministeriet for sit vedkommende ganske kan tiltræde det af stiftsøvrigheden udtalte.

Kirkeministeriets skriv. (25/7 52 til landsrets-sagfører N. N.), hvorefter tilladelse til flytning af en askeurne fra et gravsted til et andet ikke kunne gives, da der ikke om flytningens iværksættelse var enighed mellem afdødes børn og indehaveren af skødet på det gravsted, i hvilket urnen nu var ned-sat.

Kirkeministeriets skriv. (25/7 52 til stiftamtmanden og biskoppen over Ribe stift), hvorefter bestemmelsen i § 25, stk. 6, i lovbekendtgørelse nr. 455 af 23. september 1947 også omfatter fornyelsen af gravsteder i de tilfælde, hvor fornyelse sker for flere fredningsperioder ad gangen.

I det med stiftsøvrighedens skrivelse af 8. juli 1952 hertil indsendte andragende har Nørup Sogns menighedsråd forespurgt, om den i § 25, stk. 6, i bekendtgørelse nr. 455 af 23. september 1947 af lov om vedligeholdelse af kirker og kirkegårde indeholdte bestemmelse, hvorefter al betaling, der erlægges for erhvervelse af gravsteder for flere end een fredningsperiode, skal oplægges blandt kirkens midler, er at forstå således, at bestemmelsen kun gælder erhvervelsen, første gang et gravsted overlades en gravfæster, eller om bestemmelsen tillige omfatter de tilfælde, hvor der sker fornyelse for mere end een fredningsperiode af et allerede tidligere overtaget gravsted.

I anledning heraf skal man meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at ministeriet er enig med hr. stiftamtmanden og Deres Højærværdighed i, at bestemmelsen også omfatter fornyelsen af gravsteder i de tilfælde, hvor fornyelse sker for flere fredningsperioder ad gangen.

Kirkeministeriets skriv. (25/7 52 til stiftamtmanden og biskoppen over Roskilde stift) ang. betaling for brugen af kirken og vederlag til kirkebetjeningen for medvirken ved en sognebåndsløser begravelse fra den kirke, til hvis sognepræst han har løst sognebånd.

I et med hr. stiftamtmandens og Deres Højærværdigheds erklæring af 18. december 1951 hertil indsendt andragende har Skt. Peders Sogns menighedsråd i Næstved forelagt ministeriet nedennævnte spørgsmål i anledning af, at de efterladte efter en i Herlufsholm kommune hjemmehørende person, der havde løst sognebånd til sognepræsten ved Skt. Peders Kirke, og som den 1951 blev begravet fra Skt. Peders Kirke, har anholdt om fritagelse for at erlægge betaling til kirken og kirkebetjeningen:

2. Skal der betales for brugen af Skt. Peders Kirke ved den omhandlede begravelse?

3. Skal der ydes vederlag til kirkebetjeningen for medvirken ved begravelsen?

Således foranlediget skal man tjenstlig meddele til efterretning og videre bekendtgørelse:

ad 2 og 3: at de rejste spørgsmål må besvares bekræftende. For spørgsmål 3's vedkommende henvises bl. a. til lov nr. 418 af 12. juli 1946 om folkekirkens lønningsvæsen udenfor København og Frederiksberg m. m., § 48, samt til § 21, stk. 3, i bekendtgørelse nr. 456 af 23. september 1947 af lov om kirkers brug, sognebåndsløsning m. m. og bekendtgørelse af 29. april 1948 angående ordningen af kirkebetjeningens forhold udenfor København og Frederiksberg.

Kongl. resol. 2% 52 ang. forlængelse af den frist, indenfor hvilken afhændelse af begravelsespladser på Assistens Kirkegård i København kan finde sted.

På kirkeministeriets derom nedlagte allerunderdanigste forestilling har det under 28. juli 1952 behaget Hans Majestæt kongen at bifalde, at den ved kongelig resolution af 22. december 1879 fastsatte frist for afhændelse af begravelsespladser på Assistens Kirkegård i København, hvorefter der ikke på nævnte kirkegård må sælges jord med ret til deri at ned sætte lig efter 1. januar 1960, ændres således, at sådan afhændelse fremdeles kan finde sted indtil 1. januar 2000.

Kongl. stadfæstelse (31/7 52 udfærdiget gennem kirkeministeriet) på fundats for møllejer Frederik Carl Christian Jørgensens og hustru Johanne Louise, født Beckers, legat til vedligeholdelse af møllejer Jørgensens og hustrus gravsted på Sorø nye kirkegård m. m.

Kongl. stadfæstelse (udfærdiget gennem kirkeministeriet på fundats for møllejer Frederik Carl Christian Jørgensens og hustru Johanne Louise, født Beckers, legat til vedligeholdelse af møllejer Jørgensens familiegravsted på Bromme kirkegård og til bedste for Munkebjergby-Bromme Sognes sygepleje.

Kirkeministeriets skriv. (% 52 til biskoppen over Lolland-Falsters stift) ang. en sognepræsts vægring ved at forrette begravelse af liget af en person, som ved sin død var bosat udenfor sognet, men gennem lang tid havde haft nær tilknytning til dette.

I den med Deres Højærværdigheds skrivelse af 27. juni 1952 hertil tilbagefulgte sag har A. sogneråd overfor ministeriet besværet sig over, at sognepræst for A. menighed N. N. har nægtet at forrette begravelse af den den 26. april d. å. på B. alderdomshjem afdøde rentemodtager O. O., der ifølge det oplyste på det nævnte tidspunkt var tilmeldt B. kommunes folkeregister, men som var forsørgelsesberettiget i A. kommune, hvor han oplyses at have tilbragt størstedelen af sit liv.

Det er oplyst, at sognepræst N. N., uanset sin oprindelige vægring, alligevel forrettede den omhandlede begravelse efter aftale med sognepræsten i B.

Sognepræst N. N. har i sine i sagens anledning afgivne erklæringer til støtte for sin vægring henvist til, at der, da afdøde ved dødsfaldet var bosat udenfor sognet, ikke påhvilede ham nogen pligt til at foretage den ønskede kirkelige handling, ligesom også kollegiale hensyn til sognepræsten på afdødes hjemsted forbød ham at forrette begravelsen.

I anledning heraf skal ministeriet udtale, at sognepræst N. N., som det også anføres af biskoppen, har været juridisk berettiget til at vægre sig ved at udføre den omhandlede kirkelige handling . . . men det bedes tilkendegivet sognepræst N. N., at ministeriet må finde det ønskeligt, at der i tilfælde som det i nærværende sag omhandlede udvises den størst mulige imødekommenhed, og at kollegiale hensyn ikke bør stille sig i vejen for en sådan, idet tilknytningen til det tidligere hjemsovn er af en sådan art, at særlig hensyntagen må betragtes som en så naturlig ting, at det er forståeligt, at en tilsidesættelse kan volde en misstemning, der både af hensyn til præstens forhold til menigheden og kirkens anseelse bør søges undgået.

Kirkeministeriets skriv. (2% 52 til stiftamtmanden og biskoppen over Aarhus stift) ang. en kirkes overtagelse af vedligeholdelsen af et gravsted med derpå værende gravkammer m. m.

I et senest med stiftsøvrighedens skrivelse af 2. juli 1952 hertil indsendt andragende har Grenaa og Gammelsovn's menighedsråd i anledning af en til menighedsrådene rettet forespørgsel om vilkårene for Grenaa Kirkes overtagelse af vedligeholdelsen af N. N.'s gravsted på Grenaa kirkegård bl. a. rejst spørgsmål om, hvilke forpligtelser kirken allerede har pådraget sig ved at bortfæste det omhandlede gravsted for et tidsrum af 100 år fra maj 1930 at regne, herunder navnlig om kirken ved fredningstidens udløb vil være forpligtet til at lade det på gravstedet opførte gravkammer nedbryde og foretage begravelse andetsteds af de deri nedsatte kister.

Således foranlediget skal man tjenstlig meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at det, når fredningstiden for det omhandlede gravsted er udløbet, og gravstedet således hjemfalder, må blive menighedsrådet som bestyrelse for kirkegården, der træffer afgørelse om, hvorvidt gravstedet skal henligge i samme stand som hidtil, eller om det vil have det på gravstedet opførte gravkammer fjernet, i hvilket sidste fald kirken (kirkegården) må afholde de dermed forbundne udgifter.

Ministeriet må imidlertid finde, at menighedsrådet i forbindelse med kirkens (kirkegården) overtagelse af gravstedets vedligeholdelse må være berettiget til at sikre sig imod, at der påføres kirken (kirkegården) udgifter til vedligeholdelse og eventuelt nedbrydning af det på gravstedet værende gravkammer.

Det tilføjes, at overenskomsten om kirkens overtagelse af gravstedets vedligeholdelse vil

være at forelægge stiftsøvrigheden til approbation i henhold til § 18, stk. 1, i kgl. anordning af 10. december 1927 angående kirkegårde, og at vederlaget for vedligeholdelsen vil være at oplægge blandt kirkens midler.

Kirkeministeriets skriv. (2 $\frac{3}{8}$ 52 til Nationalmuseet) ang. henlæggelse af Maarup Kirke og omliggende kirkegård i Aalborg stift under Nationalmuseets bestyrelse som et fredet mindesmærke m. m.

Kirkeministeriets skriv. (5 $\frac{1}{2}$ 52 til grosserer N. N.) ang. overenskomst med en kirkegårdsbestyrelse om opgravning og brænding af ligrester ved kirkegårdens eventuelle nedlæggelse.

Efter at ministeriet i skrivelser af 2. januar og 26. februar 1952 havde udtalt, at man ikke fandt at kunne imødekomme de af Dem fremsatte andragender om tilladelse til at lade foretage opgravning og brænding af liget af Deres afdøde bedstefader, O. O., som den 1899 blev begravet i gravsted nr. . . . på Almenkirkegården i Aalborg, har De i et hertil indsendt andragende af 6. august 1952 anholdt om tilladelse til, at opgravning og brænding af Deres bedstefaders lig finder sted på det tidspunkt, da kirkegården ophører at bestå som sådan, idet De derhos har erklæret Dem villig til at deponere det til dækning af de hermed forbundne udgifter fornødne beløb.

Således foranlediget skal man meddele, at ministeriet intet vil finde at erindre imod, at De med kirkegårdens bestyrelse søger truffet en ordning, hvorefter bestyrelsen i overensstemmelse med lov om ligbrænding af 18. april 1950 § 2, stk. 1, nr. 6, påtager sig forpligtelse til, når fredningstiden for det omhandlede gravsted udløber, eller kirkegården ophører at bestå som sådan, da at drage omsorg for, at ligresterne opgraves og brændes, idet det herved er en forudsætning, at eventuelle efterlevende familiemedlemmer ikke erhverver noget andet gravsted, hvortil overførsel skal finde sted.

Kirkeministeriets skriv. (1 $\frac{1}{2}$ til „Bund deutscher Nordschleswiger“, Aabenraa), hvorefter betegnelsen „S.S.-Untersturmführer“ ikke vil kunne tolereres som indskrift på et mindesmærke på en kirkegård.

Kirkeministeriets skriv. (1 $\frac{3}{10}$ 52 til stiftamtmanden og biskoppen over Haderslev stift) om, at det ikke kan pålægges kordegnen at medvirke ved „udsyngelser“ af lig, og at der ikke af kirkebetjeningskassen kan ydes ham vederlag for sådan medvirken.

Kirkeministeriets skriv. (1 $\frac{3}{10}$ 52 (til stiftamtmanden og biskoppen over Roskilde stift), om at ydelse af fribolig til en afgæet graver er en understøttelse, som i henhold til lønningslovens § 43, stk. 2, kræver ministeriets godkendelse.

Efter at ministeriet i skrivelse af 31. juli 1952 i forbindelse med godkendelse af overslaget over Mern Kirkes indtægter og udgifter i regnskabsåret 1952—53 havde udbedt sig oplysning om den nærmere sammenhæng med hensyn til budgettets udgiftspost 17 a, graverens huslejegodtgørelse, 693 kr., har Mern Sogns menighedsråd i et med stiftsøvrighedens erklæring af 27. august 1952 hertil indsendt andragende givet nærmere oplysninger om den nævnte udgiftspost.

Det fremgår af menighedsrådets redegørelse, at der den 1. oktober 1949 ansattes en ny graver ved Mern Kirke, og at rådet i sin tid vedtog vederlagsfrit at lade den afgåede graver blive boende i den kirken tilhørende graverbolig. Til den nyansatte graver, der i forvejen havde bolig i kirkens nærhed, vedtog rådet samtidig at udbetale en årlig huslejegodtgørelse på 420 kr. foruden midlertidigt procenttillæg.

I anledning heraf skal man meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at ydelse af fribolig til den tidligere graver er en understøttelse, som i henhold til bestemmelsen i § 43, stk. 2, i lov nr. 418 af 12. juli 1946 om folkekirkens lønningsvæsen udenfor København og Frederiksberg m. m. kræver ministeriets godkendelse.

Med bemærkning, at ministeriet må beklage, at spørgsmålet ikke forinden har været forelagt ministeriet i henhold til den nævnte lovbestemmelse, skal man tilføje, at ministeriet efter omstændighederne ikke skal modsætte sig, at det har sit forblivende ved den trufne ordning, herunder at der ydes den nuværende graver en huslejegodtgørelse. Det bemærkes dog herved, at der ikke kan ydes midlertidigt procenttillæg til huslejegodtgørelsen, men ministeriet vil for sit vedkommende ikke modsætte sig en passende forhøjelse af det for nævnte beløb på 420 kr. årlig, forsåvidt provstivalget godkender forhøjelsen.

Kirkeministeriets skriv. (2 $\frac{2}{10}$ 52 til stiftamtmanden og biskoppen over Fyens stift), hvorefter der ikke ved fastsættelsen af betaling for gravsteder m. m. kan gives gifte kvinder, som er medlemmer af folkekirken, men som ikke betaler kirkeskat, fordi deres ægtefælle har udmeldt sig af folkekirken, en særstilling i forhold til andre medlemmer af folkekirken, m. m.